

Rapportage invoeringstoets

Wet tijdelijke regeling alleenverdieners- problematiek

November 2025

Een onderzoek naar de signalen uit
de praktijk van gemeenten.

Inleiding

VNG-Realisatie is gevraagd een invoeringstoets uit te voeren op de Wet tijdelijke regeling alleenverdienersproblematiek (Wtrap). Het ministerie van SZW en VNG willen eventuele knelpunten bij de uitvoering van de Wtrap vroegtijdig signaleren. Volgens de Rijksbrede¹ handreiking invoeringstoets vindt een invoeringstoets 1 à 2 jaar na inwerkingtreding van wetgeving plaats. Omdat de Wtrap een tijdelijke regeling is die op 31-12-2027 afloopt, vond de invoeringstoets al 8 maanden na inwerkingtreding plaats.

Een invoeringstoets is een beknopt onderzoek naar de uitvoering en impact van nieuwe regelgeving in de praktijk van gemeenten. De focus ligt op het signaleren en niet op het evalueren. De invoeringstoets geeft geen oplossingen of aanbevelingen maar is een waardevol startpunt voor een gesprek tussen uitvoering en beleid, om samen te bepalen of en waar er verbeteringen nodig zijn.

Een invoeringstoets heeft twee hoofdvragen, namelijk: *'Hoe pakt de regeling uit voor de gemeentelijke uitvoering'* en *'Hoe pakt de regeling uit voor de mensen, organisaties of bedrijven voor wie de regeling is bedoeld'*, waarvan VNG in haar invoeringstoets alleen de eerste beantwoordt.

Wet tijdelijke regeling alleenverdienersproblematiek

Door een samenloop van wet- en regelgeving ontvangt een groep alleenverdienende huishoudens te weinig toeslagen, waardoor ze onder het bestaansminimum komen². Gemeenten ondersteunen deze huishoudens met ingang van 1 januari 2025 tot en met 2027 onder de Wet tijdelijke regeling alleenverdienersproblematiek (Wtrap). Daarna is er een definitieve fiscale oplossing voor dit probleem. Over de jaren 2023 en 2024 konden gemeenten reeds aan de slag met het ondersteunen van de alleenverdienende huishoudens volgens de handreiking van Stimulansz³.

De Wtrap is sinds januari 2025 van kracht. De Wtrap creëert een wettelijke grondslag voor gemeenten om aan huishoudens waarbij de alleenverdienersproblematiek speelt ambtshalve en op aanvraag een vaste tegemoetkoming toe te kennen. De hoogte van de vaste tegemoetkoming wordt jaarlijks bij ministeriële regeling vastgesteld en bedraagt in 2025 €1.000,-. Als onderdeel van de tijdelijke regeling ontvangen gemeenten jaarlijks van de Belastingdienst een lijst met huishoudens die dat jaar in aanmerking komen voor ambtshalve toekenning. Voor 2025 zijn er landelijk 6.178 huishoudens bekend bij de Belastingdienst die vallen onder de doelgroep van de alleenverdienersproblematiek. Voor de toekenning van tegemoetkoming kunnen gemeenten één of meerdere van de volgende werkwijzen toepassen:

- Ambtshalve toekennen van de vaste tegemoetkoming aan huishoudens die op de lijsten van de Belastingdienst staan;
- Ambtshalve toekennen aan al bekende alleenverdieners huishoudens uit 2023-2024 (ondersteuning met bijzondere bijstand) die niet op de lijst van de Belastingdienst staan;

¹ Rijksbrede handreiking invoeringstoets

² Kamerbrief 26448 nr. 728: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-26448-728.pdf>

³ Handreiking Handelingsperspectief Alleenverdienersproblematiek, Stimulansz 2024: <https://www.stimulansz.nl/handreiking-handelingsperspectief-problematiek-alleenverdieners-is-geactualiseerd>

- Identificeren van mogelijk rechthebbenden op basis van gegevens bij de gemeenten zoals personen die naast een ander inkomen aanvullende bijstand ontvangen;
- Het ondersteunen van zelfmelders.

Onderzoeksaanpak

Voor deze invoeringstoets is een gefaseerde aanpak gehanteerd:

Online vragenlijst

Voor dit onderzoek zijn alle 342 Nederlandse gemeenten benaderd met een digitale vragenlijst. Doel van deze enquête was het in beeld brengen van de feitelijke werkwijze die gemeenten toepassen, de stand van zaken van de uitvoering en een eerste beeld van mogelijke knelpunten.

In totaal hebben 68 gemeenten en 13 uitvoeringsorganisaties (Gemeenschappelijke Regelingen) de vragenlijst geheel of gedeeltelijk ingevuld. Zij vormen een steekproef van de totale populatie en vertegenwoordigen samen 130 gemeenten (38% van alle gemeenten). Hoewel grote gemeenten iets zijn oververtegenwoordigd in deze steekproef is de respons voldoende evenwichtig verdeeld als het gaat om gemeentegrootte en omvang van de lijsten van de belastingdienst (zie bijlage) om op basis hiervan een betrouwbaar beeld (schatting) te kunnen geven van de totale populatie.

Verdiepende vragen

Aanvullend op de digitale vragenlijst zijn enkele verdiepende vragen per mail uitgezet bij de gemeenten die de enquête hadden ingevuld. Doel van deze verdiepende vragen was het nader in beeld brengen van de stand van zaken met betrekking tot de uitvoering van de ambtshalve uitkering op basis de lijst van de Belastingdienst voor 2025. De respons op deze verdiepende vragen vertegenwoordigt 80 gemeenten. Op basis hiervan is een beeld (schatting) gegeven van de totale populatie (zie bijlage).

Digitale verdiepingssessie

Ten slotte is er een digitale verdiepingssessie georganiseerd waarbij de gemeenten waren uitgenodigd die hadden aangegeven knelpunten te ervaren in de uitvoering van de Wtrap. Het doel hiervan was het bespreken van deze

knelpunten en mogelijke oplossingsrichtingen te inventariseren. 16 gemeenten hebben deelgenomen aan deze sessie. Zie de bijlage voor een lijst van de aanwezige gemeenten.

Naast dit alles is gebruik gemaakt van overzichten van het aantal BSN's per gemeente op de lijst 2025 van de Belastingdienst die in aanmerking komen voor de ambtshalve uitkering van de vaste tegemoetkoming 2025. Deze gegevens zijn gebruikt om een schatting te kunnen maken van het aantal bereikte huishoudens.

Hoofdconclusie

Gemeenten kunnen vanaf januari 2025 via de Wtrap een vaste tegemoetkoming uitkeren aan huishoudens met alleenverdienersproblematiek. De overgrote meerderheid van de huishoudens op de lijst van de Belastingdienst wordt in 2025 door gemeenten benaderd en uitbetaald. Daarnaast zet een groot deel van de gemeenten zich in om mogelijk rechthebbenden te identificeren, op basis van hun eigen bijstandsbestand en/of op basis van de groep huishoudens die in 2023-2024 tot de doelgroep behoorden.

Momenteel ervaren gemeenten en uitvoeringsorganisaties geen grote structurele knelpunten in de uitvoering. Wel ervaren diverse gemeenten de nodige uitdagingen die de uitvoering van de Wtrap op onderdelen complex maken.

Met name het onderzoek voor proactieve dienstverlening en het beoordelen van aanvragen (ook van zelfmelders) kan complex zijn. Niet alle gemeenten hebben hier de nodige capaciteit en expertise voor in huis. Bovendien leidt proactieve dienstverlening veelal niet tot een aanvraag.

Aangezien de regeling nog relatief kort van kracht is, is het op sommige onderdelen nog te vroeg om conclusies te trekken. Zo hebben gemeenten over het algemeen nog weinig ervaring met zelfmelders. Een substantiële toename van het aantal zelfmelders zal leiden tot een hoge werkdruk.

Mogelijke vervolgacties

Op basis van deze invoeringstoets zijn de volgende mogelijke vervolgacties benoemd:

- Voortzetten van VNG spreekuren voor gemeenten.
- Het blijvend updaten van de handreiking⁴.
- Uitwerken van rekenvoorbeelden voor specifieke situaties en complexe huishoudenssamenstellingen.
- Ondersteuning organiseren voor kennisdeling tussen gemeenten.

⁴ Handreiking Tijdelijke Regeling Alleenverdienersproblematiek:
<https://vng.nl/sites/default/files/2025-03/2025-03-handreiking-alleenverdienersproblematiek.pdf>

Huishoudens lijst Belastingdienst

Met ingang van 1 januari 2025 ontvangen gemeenten jaarlijks (via het Bureau InformatieDiensten Nederland, BIDN) van de Belastingdienst een lijst met BSN van personen die in aanmerking komen voor een ambtshalve toekenning van een vaste tegemoetkoming. Voor deze huishoudens hoeft de gemeente niet het recht op tegemoetkoming vast te stellen. Aanvullende toetsing op huishouden en inkomen is mogelijk maar wordt door het ministerie van SZW en VNG niet geadviseerd. In het geval dat de gemeente niet beschikt over het bankrekeningnummer van de inwoner op de lijst, zoekt de gemeente contact met de inwoner. Er is overeengekomen dat gemeenten ook uitkeren aan huishoudens die tussen het opstellen van de lijst en het moment van toekennen zijn verhuisd naar een andere gemeente.

Kwaliteit van de uitvoering

- De overgrote meerderheid van de huishoudens op de lijst van de Belastingdienst voor 2025 is of wordt dit jaar benaderd en een groot deel van de huishoudens ontvangt dit jaar de tegemoetkoming

Alle gemeenten en uitvoeringsorganisaties die aan het onderzoek hebben deelgenomen, maken gebruik van de lijst van de Belastingdienst. Driekwart van de gemeenten werkt volgens de handreiking die is opgesteld door de VNG; een kwart van de gemeenten doet dit deels.

Benaderen

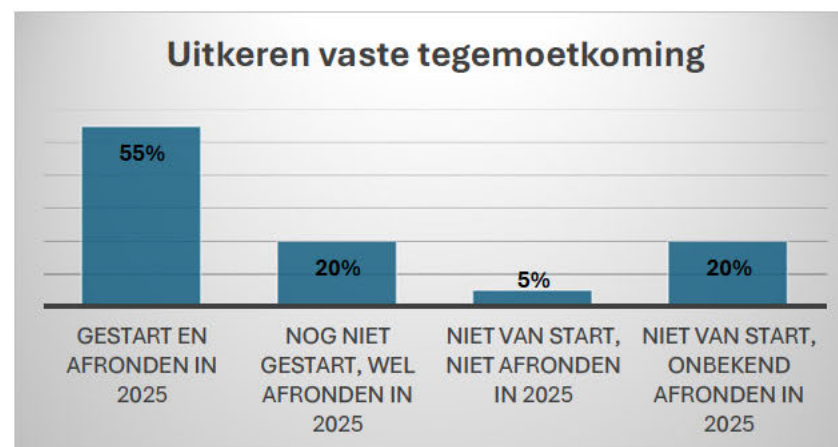
Naar verwachting zal 85% van de gemeenten dit jaar de inwoners op de lijst van de Belastingdienst benaderd hebben: 65% heeft dit al afgerond of is ermee gestart en 20% van de gemeenten zal dat dit jaar nog doen. Dit betreft ongeveer 90% van de betrokken huishoudens op de lijst van de Belastingdienst.

Uitkeren

Op het moment van het onderzoek heeft ongeveer 55% van de gemeenten de vaste tegemoetkoming al uitbetaald aan de personen op de lijst of is hiermee gestart en zullen de uitbetaling in 2025 nog afronden. Circa 20% van de gemeenten is nog niet gestart met uitbetalen maar zal de betaling wel dit jaar

nog afronden. Ongeveer 5% van de gemeenten zal de tegemoetkoming (begin) 2026 uitkeren. Voor circa 20% van de gemeenten geldt dat zij nog geen start hebben gemaakt met uitbetalen en is het nog ongewis of zij de uitbetaling in 2025 nog kunnen doen (deze respondenten hebben de betreffende vraag niet beantwoord).

Op basis hiervan is berekend dat *minimaal* 85% van de huishoudens op de lijst van de Belastingdienst de tegemoetkoming al heeft ontvangen of deze in 2025 nog zal ontvangen.

- Controleren van de lijst

Gemeenten controleren of de personen op de lijst nog in leven zijn, checken de adresgegevens en gaan na of het bankrekeningnummer van de persoon bekend is. Een dergelijke controle vindt probleemloos plaats.

Deze controle kost (gebaseerd op de vragenlijst) gemiddeld 5 minuten per BSN (varieert afhankelijk van de gemeente of uitvoeringsorganisatie)

van 1 tot 10 minuten per BSN). De totale tijdsbesteding hangt af van het aantal inwoners dat op de lijst staat en de tijdsbesteding per BSN. Dit aantal varieert sterk per gemeente. Uitgaande van de 6178 Burgerservicenummers die op de lijst staan, kost deze controle *gemiddeld* 1,5 uur per gemeente.

- **Nagenoeg alle gemeenten keren ambtshalve uit, zonder aanvullende toetsing**

In nagenoeg alle gemeenten wordt de vaste tegemoetkoming ambtshalve uitgekeerd aan de personen die op de lijst staan. Dit is in lijn met het advies in de VNG handreiking. Een groot deel van de gemeenten en uitvoeringsorganisaties (70%) is (zeer) tevreden over het feit dat er een lijst beschikbaar is als hulpmiddel om uitvoering te kunnen geven aan de ambtshalve vaste tegemoetkoming. Dat maakt de uitvoering op zichzelf eenvoudiger. Desondanks zijn er diverse gemeenten die aangeven dat zij zich storen aan de (reeds bekende) imperfectie van de lijst zoals zij die ontvangen: er kunnen huishoudens op staan die volgens de criteria geen recht hebben op de tegemoetkoming en er kunnen huishoudens ontbreken die wel recht hebben op de tegemoetkoming. Het Ministerie van SZW en VNG hebben aangegeven dit knelpunt te herkennen. Voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Wtrap hebben beide partijen meerdere keren gecommuniceerd over de imperfectie van de lijst en dat het niet mogelijk is om dit op te lossen. Voor de meeste van deze gemeenten is dit echter geen belemmering om toch tot ambtshalve verstrekking over te gaan. In een klein deel van de gemeenten (ongeveer 10%) wordt ervoor gekozen het inkomen en de huishoudenssituatie nader te toetsen. Er kon geen betrouwbare schatting gemaakt worden van het aantal huishoudens dat dit betreft.

Op basis van deze toets stellen deze gemeenten vast welke huishoudens in aanmerking komen voor de vaste tegemoetkoming. Als uit de toets blijkt dat een huishouden op de lijst in de actualiteit geen recht lijkt te hebben, wordt in die gevallen niet ambtshalve uitgekeerd maar wordt de inwoner uitgenodigd een aanvraag in te dienen, die vervolgens kan worden beoordeeld. Het toetsen van de lijst kost deze gemeenten gemiddeld ongeveer 30 minuten per BSN (varieert van 10 tot 75 minuten). Dit is exclusief de tijdsbesteding voor de beoordeling van de eventuele aanvraag.

Enkele gemeenten die kiezen voor een aanvullende toets hebben aangegeven dat zij hierbij kiezen voor een integrale aanpak, waarbij zij de lijst van 2025 samenvoegen met het bestand met bekende alleenverdieners huishoudens uit 2023-2024 (ondersteuning met bijzondere bijstand) en een bestand op basis van analyse van de eigen gemeentelijke administratie. Op basis van die analyse stellen deze gemeenten vast welke huishoudens in aanmerking komen voor de vaste tegemoetkoming.

- **Ruime meerderheid gemeenten gebruikt format Toolkit VNG voor het benaderen van inwoners**

Om inwoners die op de lijst staan te benaderen, wordt door 70% van de gemeenten gebruik gemaakt van de Toolkit van de VNG die onder andere tools aanreikt voor communicatie met de doelgroep over de Wtrap. Uit de enquête blijkt dat door 90% van de gemeenten een brief gestuurd wordt om inwoners op de hoogte te stellen en het eventueel ontbrekende bankrekeningnummer op te vragen. Circa 30% van de gemeenten kiest ervoor om te bellen, indien een telefoonnummer bekend is. Veelal gaat het hier om nabellen, omdat de inwoner niet reageert op de brief waarin gevraagd wordt om het IBAN door te geven. Een kleine minderheid van de gemeenten die gestart is met het benaderen van de inwoners op de lijst van de Belastingdienst stelt hen (ook) per email op de hoogte. Slechts enkele gemeenten kiezen voor een huisbezoek, met name wanneer de betrokken inwoner niet reageert op de brief of de telefoon niet opneemt.

Knelpunten

- **Weinig knelpunten ervaren.**

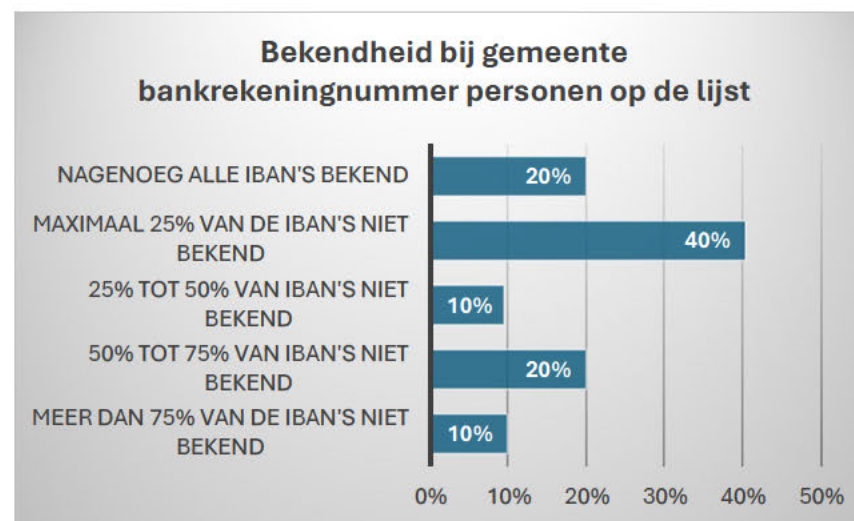
Verreweg de meeste gemeenten dan wel uitvoeringsorganisaties ervaren geen of nauwelijks structurele knelpunten bij de uitvoering van de vaste tegemoetkoming op basis van de lijst van de Belastingdienst.

Echte knelpunten zijn slechts in enkele gevallen naar voren gekomen. Zo bracht één gemeente naar voren dat zij nog niet met de Wtrap konden starten in verband met bezwaren van de functionaris gegevensbescherming en een Data Protection Impact Assessment (DPIA) die eerst moet worden opgesteld. Een andere gemeente geeft aan dat hun backofficesysteem niet in staat is de vaste tegemoetkoming uit te betalen: "De tegemoetkoming is vanaf 2025 een bruto betaling en ons systeem kan geen bruto betaling verrichten. Dit betekent dat we moeten zoeken naar een oplossing en dat is nog vrij ingewikkeld". Overigens zijn dit geen knelpunten van de Wtrap an sich maar problemen die deze individuele gemeenten zelf – eventueel met hulp van het implementatieteam van VNG – kunnen bespreken en oplossen.

- **Ontbrekend IBAN lijkt meestal geen knelpunt om tot betaling over te kunnen gaan.**

De lijst van de Belastingdienst bevat geen bankgegevens. In het geval de gemeente niet beschikt over het juiste bankrekeningnummer, is het aan de gemeente om dit bij de inwoner te achterhalen. Het ontbreken van een IBAN op de lijst blijkt in verreweg de meeste gevallen geen belemmering om tot uitbetaling van de vaste tegemoetkoming over te kunnen gaan. Gemeenten kunnen de meeste ontbrekende bankrekeningnummers achterhalen. Slechts een klein (op basis van de invoeringstoets niet kwantificeerbaar) deel van de bankrekeningnummers blijft onbekend.

De mate waarin de gemeenten niet beschikken over de benodigde bankrekeningnummers varieert.

Er zijn geen signalen dat het over het algemeen moeilijk is en veel inspanning vraagt om ontbrekende bankrekeningnummers via de betrokken inwoners te achterhalen. De medewerking van betrokken inwoners verloopt over het algemeen soepel. Ongeveer 85% van de gemeenten en uitvoeringsorganisaties heeft de ervaring dat inwoners meestal of nagenoeg altijd het IBAN aanreiken als daar de eerste keer om wordt gevraagd; 15% van deze gemeenten heeft de ervaring dat het soms voorkomt dat inwoners het IBAN niet geven.

Minimaal 70% van de gemeenten en uitvoeringsorganisaties onderneemt vervolgacties als een betrokken inwoner binnen een redelijke termijn niet reageert op de oproep het IBAN aan te reiken. Minimaal 5% van de gemeenten doet dit niet. Aangezien een kwart van de respondenten aangeeft niet te weten of er vervolgacties plaatsvinden, is een meer accurate populatieschatting niet mogelijk.

Veelal betekent de vervolgactie dat de gemeente een herinneringsbrief stuurt, na-belt als een telefoonnummer bekend is of de inwoner per mail benadert. Een kleine groep gemeenten kiest voor een huisbezoek.

- **Deel gemeenten laat van start**

Een aanzienlijk deel van de gemeenten of uitvoeringsorganisaties maakt betrekkelijk laat een start met de lijst 2025. De oorzaken zijn divers.

Voor zo'n 40% van de gemeenten geldt dat er betrekkelijk laat een start gemaakt is, of wordt, met de lijst van de Belastingdienst 2025 (zomer of na de zomer 2025). Veelal wordt aangegeven dat de beleidsregels laat of nog niet zijn vastgesteld of de voorbereidende activiteiten (inrichten werkproces) nog niet of zeer recent zijn afgerond. Zodra dit geregeld is kan echter direct tot uitbetaling worden overgegaan. Ook zijn er enkele gemeenten die aangeven nog met de ondersteuning van de huishoudens uit 2023 en 2024 (ondersteuning met bijzondere bijstand) bezig te zijn, die zij eerst willen afronden. Slechts enkele gemeenten geven aan dat ze te weinig capaciteit hebben en dat dit tot vertraging leidt (overigens heeft ongeveer 25% van de gemeenten dan wel uitvoeringsorganisaties extra uitvoeringscapaciteit moeten regelen voor de uitvoering van de Wtrap).

Gemeenten kunnen op basis van de Wtrap ook de vaste tegemoetkoming ambtshalve toekennen aan huishoudens die in 2025 niet op de lijst van de Belastingdienst staan, maar waarvan de gemeente in 2023 en/of 2024 heeft vastgesteld dat zij tot de doelgroep van de alleenverdienersproblematiek behoorden en na toetsing is gebleken dat de omstandigheden van het huishouden niet zijn gewijzigd. In het geval dat de situatie wel is gewijzigd, kan de gemeente de inwoner uitnodigen een aanvraag te doen. De gemeente beoordeelt vervolgens of het huishouden ook voor 2025 recht heeft op de vaste tegemoetkoming.

Kwaliteit van de uitvoering

- **Bij een aanzienlijk deel van de gemeenten vindt deze analyse plaats**

Minimaal 70% van de gemeenten en uitvoeringsorganisaties voert deze analyse uit of zal deze nog gaan uitvoeren. Aangezien echter 20% van de respondenten deze vraag niet heeft beantwoord, is het op basis van de enquête niet goed mogelijk een meer betrouwbare en exactere schatting te maken voor de totale populatie.

40% van de respondenten gaf aan dat deze analyse inmiddels uitgevoerd wordt voor hun gemeente. Ruim 30% van de respondenten geeft aan dat deze analyse nog niet is gestart maar wel plaats zal vinden. Een kleine 10% van de respondenten geeft te kennen dat deze analyse voor hun gemeente niet gemaakt gaat worden.

Knelpunten

- **De toets verloopt over het algemeen soepel**

De analyse bestaat uit het vaststellen van de huishoudenssituatie (BRP), het inkomen van het huishouden (via Suwinet en eventueel door het opvragen van informatie bij de inwoner), de ontvangen Toeslagen (Toeslagenbeschikking) en het vaststellen of het inkomen van invloed is op de hoogte van de huurtoeslag. Bij de gemeenten die de analyse inmiddels gedaan hebben, betrof het een

onderzoek naar gemiddeld 7 huishoudens van de lijst. Gemiddeld vraagt het 30 minuten per huishouden om deze analyse uit te voeren.

Driekwart van de gemeenten die met deze analyse is gestart, beoordeelt de uitvoerbaarheid van de analyse met een 6 of hoger. Een kwart geeft het oordeel 5 of lager. Gemiddeld beoordelen deze gemeenten de uitvoerbaarheid met een 7.

Een derde van de gemeenten dan wel uitvoeringsorganisaties geeft aan soms knelpunten te ondervinden bij de uitvoering van de analyse. Bijvoorbeeld het niet kunnen bereiken van de betrokken huishoudens voor het opvragen van (aanvullende) informatie of het nog ontbreken van de Toeslagenbeschikking. Anderen geven aan de toets complex te vinden.

Onderzoek binnen eigen bijstandsbestand

Om huishoudens die niet op de lijst van de Belastingdienst staan maar mogelijk wel tot de doelgroep behoren in beeld te krijgen, mogen gemeenten vanuit haar eigen bestanden en administratie potentiële rechthebbenden identificeren. Huishoudens uit de doelgroep zijn of komen mogelijk al in beeld bij de gemeenten door hun gebruik van bijstand of minimaregelingen.. Gemeenten kunnen deze huishoudens bij vermoeden van recht uitnodigen tot het doen van een aanvraag (geen ambtshalve toekenning). Daarna volgt de berekening van het inkomen en het vermogen.

Kwaliteit van de uitvoering

- Een aanzienlijk deel van de gemeenten past deze vorm van proactieve dienstverlening in 2025 toe of zal dat mogelijk nog gaan doen

Voor minimaal 35% van de gemeenten wordt een dergelijk onderzoek uitgevoerd. Voor minimaal 25% van de gemeenten is er de intentie dit onderzoek nog te doen en voor minimaal 20% van de gemeenten zal deze vorm van proactieve dienstverlening niet plaatsvinden. Aangezien 20% van de respondenten deze enquêtevraag niet heeft beantwoord is het niet mogelijk een meer betrouwbare schatting te geven voor de gehele populatie van gemeenten.

De analyse kan op verschillende wijze worden uitgevoerd. Slechts enkele gemeenten hebben inkomensconsulenten geïnstrueerd om hun eigen caseload te screenen. Het merendeel van de gemeenten, is de indruk, kiest ervoor het totale bestand in een keer te analyseren. Zij geven aan dat dit het meest efficiënt is en het minst vraagt van de uitvoering. De tijd die nodig is voor een bestandsanalyse wordt geschat op gemiddeld 10 uur. Enkele gemeenten passen een gecombineerde analyse toe, waarbij zij de huishoudens op de lijst van de Belastingdienst, de reeds bekende alleenverdieners huishoudens uit 2023-2024 en de bestanden van de aanvullende bijstand in een keer analyseren.

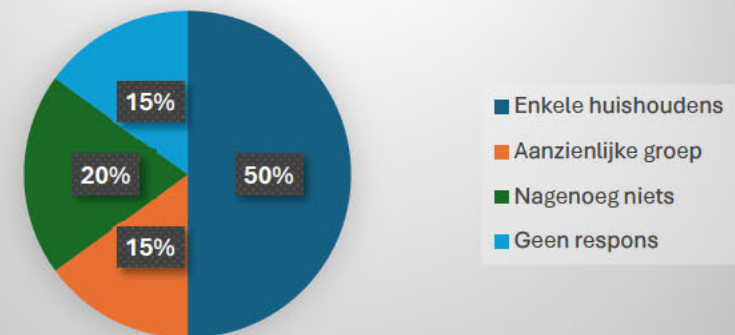
- Geen standaard check in het werkproces algemene bijstand

Slechts 10% van de gemeenten heeft in het werkproces algemene bijstand een check op alleenverdienersproblematiek standaard opgenomen. Enkele gemeenten leggen uit dat de beoordeling te ingewikkeld is om dit bij alle consulenten neer te leggen.

- Dit onderzoek levert veelal extra mogelijk rechthebbenden op

In ongeveer 50% van de gevallen resulteert dit onderzoek in de identificatie van enkele extra huishoudens die mogelijk recht hebben op de vaste tegemoetkoming. Bij 15% van de onderzoeken levert het zelfs een aanzienlijke groep op die mogelijk recht heeft. Tegelijkertijd geeft 20% van de respondenten aan dat dit onderzoek nagenoeg niets oplevert.

Identificatie extra huishoudens uit eigen bijstandsbestand

Knelpunten

- **Aanzienlijke groep gemeenten dan wel uitvoeringsorganisaties ervaart knelpunten bij de analyse**

Van de gemeenten en uitvoeringsorganisaties die een dergelijke analyse maakt, ervaart ruim 30% factoren die het complex maken. Deze knelpunten zijn divers van aard en verschillen per gemeente:

- Proactieve dienstverlening leidt niet altijd tot een aanvraag. De inwoners die met het onderzoek in beeld zijn gekomen en benaderd worden dienen veelal geen aanvraag in. Ook komt het voor dat het niet altijd lukt om aanvullende gegevens van de betrokken inwoner te ontvangen als daarom gevraagd wordt.
- Hoge werkdruk. Diverse gemeenten geven aan dat er eigenlijk onvoldoende capaciteit beschikbaar is voor dit onderzoek. Dit verhoogt (tijdelijk) de werkdruk.
- Het onderzoek is complex. Dat kan te maken hebben met specifieke woonsituaties of het eenduidig kunnen vaststellen of een huishouden is benadeeld;
- Het is niet eenvoudig om mensen op basis van deze proactieve dienstverlening goed te kunnen informeren ("mensen snappen het niet") en het blijkt lastig uit te leggen als de aanvraag die wordt ingediend alsnog moet worden afgewezen. De teleurstelling is dan groot.

Potentiële alleenverdiener-huishoudens kunnen zich melden bij de gemeente. Dat kan uit eigen beweging of vanwege een verwijzing door ketenpartners. Uit een eerste gesprek kan blijken dat zij mogelijk tot de doelgroep van de alleenverdienersproblematiek behoren. Indien de inwoner vervolgens een aanvraag indient, stelt de gemeente op basis van diens situatie, inkomen en vermogen vast of hun te lage inkomen wordt veroorzaakt door de alleenverdienersproblematiek. Als dit het geval is, keert de gemeente de vaste tegemoetkoming uit. De gemeente is verplicht een melding en een aanvraag op te pakken. Het aanvraagproces is vormvrij.

Kwaliteit van de uitvoering

- **Over het algemeen weinig zelfmelders**

Uit de enquête blijkt dat er tot nu toe weinig zelfmelders zijn geweest: 71% van de gemeenten heeft 0 zelfmelders gehad en 23% van de gemeenten heeft 1 à 2 zelfmelders gehad, enkele gemeenten hadden meer dan 10 zelfmelders. Deze laatste groep betreft 100.000+ gemeenten. Vrijwel alle gemeenten nemen de aanvragen van zelfmelders in behandeling of ze geven aan dat te gaan doen indien ze er mee te maken krijgen. Gemiddeld kost het gemeenten bijna 80 minuten per zelfmelder om het recht op de vaste tegemoetkoming vast te stellen.

Omdat er nog weinig ervaring is opgedaan met zelfmelders is het in dit stadium niet goed mogelijk om de impact op gemeenten te kwantificeren.

Meerdere gemeenten bieden mogelijkheden aan inwoners om zelf al een check te doen of ze mogelijk tot de doelgroep behoren, voordat zij zich komen melden bij de gemeenten. Op deze manier wordt er aan de voorkant alvast een screening toegepast. Verschillende varianten zijn besproken zoals een beslisboom op de website van de gemeente of een digitale vragenlijst waarvan de resultaten aangeven of de inwoner mogelijk tot de doelgroep behoort en waar die zich dan kan komen melden.

- **Communicatie**

Driekwart van de gemeenten gebruiken geen algemene communicatiemiddelen (zoals de gemeentelijke website, social media en lokaal nieuwsblad) in de communicatie over het bestaan van alleenverdienersproblematiek. Dit komt overeen met de verwachtingen uit de uitvoeringstoets waarin gemeenten aangaven dat waarschijnlijk niet te doen. De reden die gemeenten bij de uitvoeringstoets hiervoor aangaven is het risico dat zij voorzien op grote hoeveelheden zelfmelders die na toetsing bij de gemeenten toch geen recht blijken te hebben. In de aanvullende sessie voor deze invoeringstoets gaven gemeenten nogmaals aan zorgen te hebben over dit risico.

De analyse laat zien dat er een verband is tussen het al dan niet breed communiceren over de alleenverdienersproblematiek en het aantal zelfmelders dat een gemeente heeft. Gemeenten die breed gecommuniceerd hebben, hebben *gemiddeld* meer zelfmelders dan gemeenten die niet breed gecommuniceerd hebben. Om een vertekend beeld te voorkomen is bij de analyse rekening gehouden met het aantal inwoners van gemeenten.

Knelpunten

- **Complexiteit**

Een deel van de knelpunten die gemeenten bij de uitvoering rondom zelfmelders ervaren zijn ook al eerder in deze rapportage aan bod gekomen. De complexiteit van de beoordeling is daar een van en heeft bij de werkzaamheden rondom zelfmelders betrekking op:

- Begrip bij inwoners waarom de één wel recht heeft en de ander niet, en teleurstelling wanneer blijkt dat ze geen recht hebben op tegemoetkoming;

- Gezinsstellingen en woonsituaties zijn soms uitzonderlijk, het vaststellen of iemand tot de doelgroep behoort is dan complex;
- Wanneer berekend moet worden of een huishouden zorg- en huurtoeslag tekortgekomen is, is het extra tijdrovend

- **Inzet personeel**

Gemeenten hebben veel werk gehad aan de voorkant om het proces voor zelfmelders in te richten zoals het regelen, bouwen en beschrijven van de werkprocessen, het aanpassen van beschikkingen en informeren van medewerkers. Dit heeft voor wat extra druk op de uitvoering gezorgd. Omdat het over het algemeen om lage aantallen gaat blijft de toets op recht lastig (het wordt geen routine werk).

Gemeenten kunnen niet inschatten hoeveel zelfmelders zij kunnen verwachten, waardoor zij niet goed kunnen anticiperen op de benodigde capaciteit.

Ervaringen met inwoners

Op verzoek van het Ministerie van SZW is voor deze invoeringstoets gevraagd naar het beeld van gemeenten over de ervaringen met de inwoners. Een groot deel van de respondenten heeft deze vragen in de enquête niet beantwoord. Dit maakt de resultaten op basis van deze vragen minder betrouwbaar. Wel kunnen we op basis van de analyse concluderen dat er geen signalen zijn waaruit blijkt dat inwoners negatief staan tegenover het ontvangen van de tegemoetkoming.

Ook blijkt uit de analyse op het onderdeel van het verkrijgen van de bankrekeningnummers dat gemeenten weinig knelpunten ervaren hierbij. Zoals op pagina 7 reeds is toegelicht, heeft 85% van de gemeenten en uitvoeringsorganisaties de ervaring dat inwoners meestal of nagenoeg altijd het IBAN aanreiken als daar de eerste keer om wordt gevraagd. Dit geeft de indicatie dat inwoners grotendeels niet wantrouwend of negatief tegen het ontvangen van de tegemoetkoming kijken.

Hoe wordt de uitvoering van de Wtrap ervaren door de uitvoerende gemeenten?

- Gemeenten ervaren het als positief dat zij kunnen beschikken over een lijst met personen aan wie zij de vaste tegemoetkoming ambtshalve kunnen uitkeren. Dit is voor de uitvoering aanmerkelijk eenvoudiger en kost veel minder tijd dan ondersteuning via de bijzondere bijstand (ondersteuning huishoudens met alleenverdienersproblematiek uit 2023 en 2024).
- Echter vinden gemeenten het storend dat de lijst van de Belastingdienst inaccuraat is, ondanks dat dit vooraf bekend was en hierover gecommuniceerd is.
- Desondanks keren nagenoeg alle gemeenten de tegemoetkoming ambtshalve uit aan de personen op de lijst, zoals eerder geadviseerd door VNG en het Ministerie van SZW. Een klein deel van de gemeenten kiest echter wel voor een nadere toetsing van de lijst van de Belastingdienst om vast te stellen of zij tot de doelgroep behoren.
- De overgrote meerderheid van de huishoudens op de lijst van de Belastingdienst wordt in 2025 door gemeenten benaderd en uitbetaald. Dat neemt niet weg dat een deel van de huishoudens (mogelijk) begin 2026 de vaste tegemoetkoming over 2025 ontvangt.
- Een groot deel van de gemeenten analyseert daarnaast of huishoudens die niet op de lijst van 2025 staan maar die in 2023/2024 recht hadden op een tegemoetkoming ook in 2025 nog tot de doelgroep behoren. Ook heeft een aanzienlijk deel van de gemeenten inwoners die mogelijk recht hebben op de vaste tegemoetkoming proactief benaderd of is van plan om dat nog te doen in 2025.
- Met name deze onderdelen van de dienstverlening zijn en blijven voor gemeenten veelal complex en tijdrovend. Ook de uitleg van de alleenverdienersproblematiek richting inwoners blijft ingewikkeld en vraagt van gemeenten de nodige inspanning.
- Tot nu toe zijn er weinig inwoners die zichzelf melden bij de gemeente. Gemeenten vinden de impact op de uitvoering per zelfmelder echter aanzienlijk. In het geval het aantal zelfmelders toeneemt zal dat voor gemeenten tot een zware werklast leiden.

Ontstaan er in de uitvoering van de regeling knelpunten of onbedoelde effecten?

Er zijn met de invoeringstoets geen grote structurele knelpunten in de uitvoering geconstateerd. Dat neemt niet weg dat gemeenten in de uitvoeringspraktijk tegen zaken aanlopen die de uitvoering ingewikkeld en intensief maken.

Informatie

- Ontbrekende bankrekeningnummers van betrokken inwoners kunnen meestal relatief eenvoudig op verzoek achterhaald worden bij de inwoner. Er zijn geen signalen dat het over het algemeen moeilijk is en veel inspanning vraagt om ontbrekende bankrekeningnummers via de betrokken inwoners te achterhalen. Een klein deel van de rekeningnummers blijft echter onbekend. In die gevallen is uitkeren van de vaste tegemoetkoming niet mogelijk.
- In het geval de gemeente aanvullende informatie nodig heeft van de inwoner (bijvoorbeeld bij proactieve dienstverlening), komt het regelmatig voor dat inwoners niet bereikt kunnen worden of dat de inwoner niet beschikt over de juiste informatie. In die gevallen kan het (mogelijk) recht op de vaste tegemoetkoming niet vastgesteld worden.
- Het vraagt van gemeenten veel inspanning om mensen op basis van deze proactieve dienstverlening goed te kunnen informeren ("mensen snappen het niet"). Inwoners die proactief benaderd worden dienen veelal ook geen aanvraag in.
- Het vraagt van gemeenten veel inspanning om inwoners bij afwijzingen van aanvragen (zelfmelders en proactieve dienstverlening) te woord te staan en van een goede uitleg te voorzien. De teleurstelling bij de inwoner is dan groot.

Personeel.

- Voor de analyse van het bestand 2023/2024 en voor proactieve dienstverlening is niet altijd voldoende capaciteit en of expertise in huis. In dat geval is de werkdruk hoog of zal de gemeente moeten afzien van deze dienstverlening.

- De benodigde capaciteit voor zelfmelders is moeilijk te plannen en moeilijk op te anticiperen. Dat kan een knelpunt zijn in het geval het aantal zelfmelders plotseling toeneemt.

Organisatie

Een aanzienlijk deel van de gemeenten is laat van start gegaan met de lijst van de Belastingdienst en de andere onderdelen van de dienstverlening (rechthebbenden 2023/2024 en proactieve dienstverlening). Deze gemeenten konden de voorbereidende activiteiten niet eerder organiseren, zoals het vaststellen van de Beleidsregels, het inrichten van de werkprocessen of het waar nodig het organiseren van voldoende personeel. Hierdoor ontvangt een deel van de huishoudens de vaste tegemoetkoming relatief laat in 2025. Een klein deel ontvangt de tegemoetkoming hierdoor begin 2026.

Representativiteit respons online vragenlijst

De gemeenten en uitvoeringsorganisaties die hebben deelgenomen aan de online vragenlijst vormen een steekproef van de totale populatie. Zij representeren 130 gemeenten. De respons is voldoende verspreid over de verschillende gemeentegroottes. Zowel kleine als middelgrote en grote gemeenten zijn vertegenwoordigd. Wel zijn grote gemeenten (meer dan 100.000 inwoners) in vergelijking tot de totale populatie iets oververtegenwoordigd in de uiteindelijke respons.

Representativiteit respons vragenlijst: gemeentegrootte		
Aantal inwoners gemeente	Nederland	Respons
Tot 50.000	72%	70%
50.000 tot 100.000	19%	17%
Meer dan 100.000	9%	13%
Totaal	100%	100%

Ook als het gaat om het aantal personen op de lijst van de Belastingdienst is de respons voldoende verspreid over verschillende categorieën. Zowel gemeenten met weinig personen op de lijst als gemeenten met veel personen op de lijst zijn goed in de respons vertegenwoordigd.

Representativiteit respons vragenlijst: aantal personen op lijst Belastingdienst		
Aantal personen op de lijst	Nederland	Respons
t/m 10	62%	54%
11 tot 25	23%	26%
25 tot 50	9%	13%
50 tot 100	6%	4%
100 of meer	1%	3%
Totaal	100%	100%

Representativiteit respons verdiepende vragen

Voor wat betreft de respons op de verdiepende vragen die per mail zijn voorgelegd, geldt dat deze voldoende verspreid is als het gaat om gemeentegrootte en het aantal personen op de lijst van de Belastingdienst. Vergeleken met de populatie zijn in de respons grote gemeenten en gemeenten met 100 of meer personen op de lijst iets oververtegenwoordigd. Het is belangrijk om dit in acht te nemen bij met name de interpretatie van het geschatte aantal huishoudens dat inmiddels is bereikt als het gaat om de lijst van de Belastingdienst

Representativiteit respons verdiepende vragen: gemeentegrootte		
Aantal inwoners gemeente	Nederland	Respons
Tot 50.000	72%	71%
50.000 tot 100.000	19%	15%
Meer dan 100.000	9%	14%
Totaal	100%	100%

Representativiteit respons verdiepende vragen: aantal personen op lijst Belastingdienst

Aantal personen op de lijst	Nederland	Respons
t/m 10	61%	58%
11 tot 25	23%	22%
25 tot 50	9%	13%
50 tot 100	6%	5%
100 of meer	1%	2%
Totaal	100%	100%

Deelnemers verdiepende sessie

Achtkarspelen	Drechtstede (GR)	Stein
Amersfoort	Elburg	Utrecht
Apeldoorn	Enschede	Medemblik
Best	Leidschendam-Voorburg	Midden-Delfland
Coevorden	Lelystad	
Delft	Rheden	

Begeleidingscommissie

Deze invoeringstoets is bijgestaan door een begeleidingscommissie met vertegenwoordigers van het Ministerie van SZW, VNG en VNG Realisatie. De rol van de begeleidingscommissie was toezien op het proces van de invoeringstoets en valideren of aan de onderzoeksopdracht wordt voldaan. De begeleidingscommissie geeft geen oordeel over de inhoudelijke bevindingen.

Ministerie SZW	
VNG	
VNG Realisatie	

